

Opgave 1 Politieke besluitvorming: leeftijdsgrens alcohol omhoog naar 18 jaar?

tekst 1

Leeftijdsgrens alcohol omhoog naar 18 jaar

Minister Hans Hoogervorst (VVD) van Volksgezondheid wil dat de leeftijdsgrens voor het kopen van bier, wijn en mixdrankjes omhoog gaat van zestien naar achttien jaar. Jongeren die zich hier niet aan houden en toch drank kopen, zijn strafbaar en krijgen een boete. Nu is het nog zo dat alleen de verkopers kunnen worden beboet als zij drank verkopen aan jongeren onder de zestien. De jongeren worden niet gestraft. Hoogervorst zal zijn plannen donderdag bekendmaken in Rotterdam tijdens een congres over alcohol-campagnes. De minister zal binnenkort gaan praten met gemeenten en andere betrokken partijen. Ook minister Johan Remkes (VVD) van Binnenlandse Zaken wordt betrokken bij het overleg, omdat meer inzet van politie nodig is

zodra de nieuwe regels zijn ingevoerd.

Zuipschuiten

Volgens Hoogervorst zijn de nieuwe regels noodzakelijk, omdat de Nederlandse jongeren de grootste zuipschuiten van Europa zijn. (...)

Geen effect

De Nederlandse detailhandel is tegen het plan van Hoogervorst de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol te verhogen. Volgens de winkeliers heeft deze maatregel geen enkel effect. (...) Ook Koninklijk Horeca Nederland is tegen de verhoging van de leeftijdsgrens. "Een verhoging van de leeftijdsgrens bevordert juist de illegaliteit, omdat jongeren dan niet meer in de horeca terecht kunnen. Daardoor neemt het drankmisbruik alleen maar toe," zegt directeur Jeu Claes.

bron: Elsevier van 19 januari 2006

tekst 2

Campagne van het Trimbos-instituut¹⁾

Het Trimbos-instituut snapt dat jongeren graag bij een groep willen horen en dat drinken misschien lekker en stoer is, maar je moet duidelijk maken dat alcohol veel negatieve gevolgen heeft. Die worden in de voorlichtingscampagne dan ook breed belicht: hersenen ontwikkelen zich minder goed, de botontwikkeling wordt

geremd, het geheugen werkt slechter, concentreren op school gaat moeilijker, het ontremmende effect verhoogt de kans op onveilig rijden, een verminderd reactievermogen veroorzaakt sneller verkeersongelukken en vier van de tien agressiedelicten worden onder invloed gepleegd.

naar: NRC Handelsblad van 15 december 2006

noot 1 Het Trimbos-instituut bevordert de kwaliteit van leven door het ontwikkelen en toepassen van kennis over geestelijke gezondheid, verslaving en lichamelijke ziektes die daarmee samenhangen.

tekst 3

Rapport Sociaal en Cultureel Planbureau: alcoholgebruik onder jongeren is zorgwekkend

Uit het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau 'De sociale staat van Nederland'¹⁾ komt drankmisbruik naar voren als een immens probleem. 10 op de tien meisjes. "Het totale alcoholgebruik van de bevolking daalde licht, maar de ontwikkeling van alcoholgebruik onder jongeren is zorgwekkend", aldus de SCP-rapporteurs.

5 In de leeftijdscategorie van 10 tot 20 jaar heeft één op de drie jongens een drankprobleem. Dat geldt ook voor één

naar: de Volkskrant van 6 september 2005

noot 1 De *Sociale Staat van Nederland 2005* biedt een beschrijving en analyse van de levensomstandigheden van de Nederlandse samenleving.

tekst 4

Kamer wil leeftijdsgrens alcohol niet optrekken naar 18 jaar

Van onze verslaggever Marc Peeperkorn
DEN HAAG - De Tweede Kamer wil de leeftijd voor het mogen kopen van drank niet optrekken naar 18 jaar. Ook andere voorstellen van minister 25
5 Hoogervorst van Volksgezondheid om het drankgebruik onder jongeren te beperken, worden door een Kamer-meerderheid als 'te betuttelend' terzijde geschoven.

10 **Minister Hoogervorst geïrriteerd door weerstand**
Minister Hoogervorst (VVD) van Volksgezondheid is geïrriteerd door de weerstand die zijn anti-alcohol- en 35
15 -rookbeleid in de Tweede Kamer oproept. Vorig jaar sneuvelde zijn voorstel om de accijns op breezers en bier te verhogen door verzet van VVD, CDA en LPF. "De anti-betuttelings- 40
20 brigade" noemde Hoogervorst deze

gelegenheidscombinatie onlangs op de Nieuwjaarsreceptie van zijn ministerie. "Ik ben van nature ook niet voor betutteling", voegde de minister daar donderdag aan toe. Maar alcohol- 25
misbruik onder jongeren vergt volgens de VVD-minister een duidelijk en hard overheidsoptreden. "Daar hebben ouders dringend behoefte aan." (...)
30 VVD-Kamerlid Schippers noemt het zorgelijk dat "steeds meer 12- en 13-jarigen zich met steeds grotere hoeveelheden drank laten vollopen". Maar een verbod op de verkoop van drank tot 18 jaar acht zij overdreven. "Laten we eerst de leeftijdsgrens van 16 jaar maar eens handhaven voordat we met 35
nieuwe, betuttelende maatregelen komen." CDA, D66, PvdA, GroenLinks en SP delen die mening.
40 (...)

bron: de Volkskrant van 20 januari 2006

tekst 5

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Den Haag, 11 augustus 2006

- Tijdens het algemeen overleg over het alcohol- en tabaksbeleid op 8 juni jl.
- 5 heb ik toegezegd uw Kamer op een aantal punten schriftelijk nader te zullen informeren. In deze brief geef ik op de meeste punten de toegezegde nadere informatie.

Alcoholbeleid

- 10 Verbod op verkoop onder de kostprijs
(...)
Het doel van beide moties, verhoging van de consumentenprijs van alcoholhoudende dranken om zodoende alcoholmisbruik tegen te gaan, spreekt mij aan. Derhalve heb ik mij nogmaals beraden over eventueel te nemen maatregelen.
- 15 Ten eerste valt te denken aan de introductie van een wettelijk verbod op verkoop van alcoholhoudende dranken beneden de kostprijs. Dit leidt onherroepelijk tot een aanzienlijke vermeerdering van de administratieve lasten. (...) Gelet op de discussie over de reductie van de administratieve lasten, acht ik een dergelijk voorstel niet haalbaar.
- 20 Ten tweede valt te denken aan de introductie van wettelijk vastgestelde minimumprijzen voor alcoholhoudende dranken. De Europese Commissie is evenwel van mening dat het invoeren van een minimumprijs voor accijns-
goederen¹⁾ een onterecht gebruik van belastingwetgeving is. Daarom is de
25 Commissie een klachtenprocedure gestart tegen enkele lidstaten die een minimumprijs voor een accijnsgoed hadden geïntroduceerd, zoals Frankrijk, België en Ierland. Zolang hier niet meer duidelijkheid over bestaat, acht ik het niet verstandig een dergelijk voorstel in onze nationale wetgeving op te nemen.
- 30 Ten derde valt te denken aan een structurele verhoging van de prijzen van alcoholhoudende dranken middels verhoging van de accijnzen. Het kabinet heeft zich het afgelopen jaar meermalen ingezet voor een verantwoord pakket aan accijnsvoorstellen. Uw Kamer heeft daar niet mee ingestemd.
- 35 Ten vierde valt te denken aan een verbod op stunts met de prijzen van alcoholhoudende dranken. Ten dele is dit al gerealiseerd via zelfregulering. Zo stelt artikel 20 van de Reclamecode voor Alcoholhoudende Dranken dat reclame waarbij alcoholhoudende drank gratis of tegen minder dan de helft van de normale verkoopprijs aan particulieren wordt aangeboden niet is toegestaan. Daarnaast heeft het Platform Verkoop Alcoholhoudende Dranken voor Thuisgebruik in de huisregels opgenomen dat het gratis of tegen een symbolische vergoeding aanbieden van alcoholhoudende drank niet is

40 toegestaan. Ik ben bereid met de branche in overleg te treden om te bezien of het mogelijk is deze regels aan te scherpen.

(...)

Recent heb ik een voorontwerp van een wetsvoorstel tot wijziging van de Drank- en Horecawet afgerond. Eén van de elementen van dit wetsvoorstel is vereenvoudiging van de Drank- en Horecawetvergunning. Daarnaast heb ik in
45 de wet een coördinatiebepaling opgenomen. Burgemeesters krijgen straks de plicht gelijktijdig te besluiten over de Drank- en Horecawetvergunning en alle andere gemeentelijke horecaverunningen die vereist zijn, zoals een terrasvergunning of een exploitatievergunning.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
J. F. Hoogervorst

*bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 29 894 en 27 565, nr. 13 5
(verkort)*

noot 1 accijnsgoederen: verbruiksgoederen zoals alcohol, tabak, benzine waarop indirect belasting wordt geheven.

tekst 6

Het zuipen wordt ze ingegoten

PETER GIESEN

Nederlandse jongeren zijn de grootste drinkers van Europa. Ze laten de Oostenrijkers en de Belgen met gemak achter zich. Ook de Engelsen en de

5 leren zijn geen partij voor de Nederlandse scholier, blijkt uit cijfers van het European School Project on Alcohol & Drugs.

Maar hoe erg is de situatie nou eigenlijk? “Het wordt vaak wel erg opgeklopt in de media”, zegt psycholoog Haske van der Vorst, die onderzoek doet naar jeugd en alcohol aan de Radboud

10 Universiteit Nijmegen. (...)

15 Maar toch, ook Van der Vorst vindt dat het alcoholgebruik onder scholieren niet gebagatelliseerd moet worden. De drankconsumptie is fors en neemt nog steeds toe, vooral onder 12- tot

20 14-jarigen. (...)

Waarom drinken Nederlandse jongeren zo veel? Simpele economische

25 factoren spelen een rol, zegt Micha de Winter, hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit Utrecht: “In Nederland is drank goedkoop, terwijl jongeren veel geld hebben.” (...)

30 Dat verklaart niet alles, want in Nederland wordt ook meer gedronken dan in Duitsland, Engeland of andere noordelijke landen waar jongeren ook veel geld hebben. Wat Nederland van

35 die andere landen onderscheidt, is een libertaire cultuur met een bijbehorende opvoedingsstijl.

Ook jong geweest

“Ouders hebben te snel een houding van: ach, we zijn zelf ook jong geweest”, zegt pedagoog Micha de Winter. “Ze vinden het moeilijk om grenzen te stellen. Kinderen zijn ontzettend mondig, die zeggen meteen: je bent de enige idioot die zegt dat zijn kind om 12 uur thuis moet zijn. Ouders

40 willen geen ruzie en zijn bang om ouderwets gevonden te worden.” (...)

Toch vindt De Winter het te gemakkelijk om alle schuld op de ouders te schuiven. “Opvoeden is ook ingewikkelder geworden. Kinderen hebben veel meer mogelijkheden gekregen. Het aanbod aan verleidingen is enorm. (...)

55 “In het huidige tijdsgewricht is het modieus alles op eigen verantwoordelijkheid te gooien, maar ouders moeten ook opboksen tegen die industrie. De afgelopen vijf tot tien jaar heeft de drankenindustrie zich specifiek op jongere scholieren gericht, vooral door de introductie van mixdrankjes. Ze kunnen natuurlijk geen reclame maken waarin meisjes van 13 de hoofdrol spelen. Maar de kleurtjes en de sfeer van de marketing zijn helemaal toegesneden op jonge kinderen.” (...)

60

bron: de Volkskrant van 17 juni 2006

tekst 7

EU verhoogt accijns bier en drank niet

- Brussel - De minimumaccijnzen op bier en gedistilleerd in de Europese Unie gaan niet omhoog. De ministers van Financiën van de 25**
- 5 **EU-landen hebben gisteren unaniem besloten de minimumbedragen niet aan te passen aan de inflatie.** De Europese Commissie had aanvankelijk voorgesteld de minima te
- 10 verhogen met 31 procent. Vooral de bierproducerende landen Duitsland en Tsjechië verzetten zich hevig. (...)
- 15 De verhoging van de minimumaccijnzen zou voor alcohol liefhebbers in Nederland weinig effect hebben gehad. Alleen lightbier, zou 0,4 cent per flesje duurder worden.

bron: Leids Dagblad van 29 november 2006

Opgave 1 Politieke besluitvorming: leeftijdsgrens alcohol omhoog naar 18 jaar?

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 7 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze casus heeft betrekking op de periode van het kabinet-Balkenende III (juni 2006 - februari 2007). Voormalig minister Hans Hoogervorst (VVD) van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wilde dat de leeftijdsgrens voor het kopen van bier, wijn en mixdrankjes omhoog zou gaan van zestien naar achttien jaar (tekst 1).

Deze maatregel moest een antwoord zijn op verontrustende uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek naar alcoholgebruik onder jongeren (teksten 2 en 3). Tegen het alcoholbeleid van de minister rees verzet, zowel bij maatschappelijke groepen (tekst 1) als bij de Tweede Kamer (tekst 4). De minister heeft hierop gereageerd met een brief aan de Tweede Kamer (tekst 5). De Europese Unie heeft door haar bevoegdheid om de minimumaccijnzen voor drank vast te stellen ook invloed op het alcoholbeleid van de minister (tekst 7). In tekst 6 wordt een analyse gegeven van onder meer de oorzaken van buitensporig alcoholgebruik onder Nederlandse jongeren.

Lees tekst 1 voor de vragen 1 tot en met 4.

Minister Hoogervorst was namens het kabinet-Balkenende III verantwoordelijk voor de volksgezondheid.

Een kabinet heeft verschillende taken in de politieke besluitvorming van een land.

1p 1 Welke taak van een kabinet herken je in tekst 1?

Ook minister Remkes (VVD) van Binnenlandse Zaken werd betrokken bij het overleg (regels 17-19). Het alcoholbeleid heeft betrekking op meer hoofdtaken van de overheid dan de hoofdtaak die de volksgezondheid betreft.

2p 2 Vanwege welke inhoudelijke hoofdtaak van de overheid werd minister Remkes bij dit overleg betrokken?

In tekst 1 keren twee pressiegroepen zich tegen het voorgenomen beleid van de minister (regels 28-40).

2p 3 Noem twee manieren waarop de twee genoemde pressiegroepen in deze fase van de besluitvorming invloed kunnen uitoefenen.

Kenmerken van pressiegroepen zijn dat ze opkomen voor het belang van hun achterban en dat ze proberen de besluitvorming te beïnvloeden zonder zelf deel uit te maken van de besluitvormende organen en dus zonder politieke verantwoordelijkheid te dragen.

2p 4 Welke twee andere kenmerken hebben pressiegroepen zoals genoemd in tekst 1 gemeenschappelijk?

Maak gebruik van de teksten 1 tot en met 3.

Of een maatschappelijk probleem, zoals het alcoholgebruik onder jongeren, op de politieke agenda komt, hangt af van een aantal voorwaarden.

- 3p **5** Aan welke voorwaarden is voldaan volgens de teksten 1, 2 en 3? Noem drie voorwaarden en licht elke voorwaarde toe aan de hand van de teksten.

Lees tekst 4 voor de vragen 6 tot en met 8.

De Tweede Kamer wil de leeftijdsgrens voor de verkoop van alcohol niet optrekken naar 18 jaar.

- 1p **6** Welk kenmerk van de parlementaire democratie komt tot uitdrukking in het optreden van de Tweede Kamer in tekst 4?

Zie de regels 10 tot en met 29 van tekst 4.

Minister Hoogervorst zette zich af tegen de gelegenheidscombinatie VVD, CDA en LPF en noemde deze wat spottend de 'anti-betuttelingsbrigade'. Deze minister zegt "van nature ook niet voor betutteling" te zijn.

- 2p **7** Leg deze uitspraak uit en ga in je antwoord uit van de politieke kleur van de minister.

Zie de regels 30 tot en met 40 van tekst 4.

De combinatie van de fracties van CDA, D66, PvdA, GroenLinks en SP deelde de mening van VVD-Kamerlid Schippers dat het ging om betuttelende maatregelen. Ook deze combinatie kan een 'gelegenheidscombinatie' genoemd worden.

- 2p **8** Welke combinatie van fracties van politieke partijen in de Tweede Kamer zorgt er meestal voor dat een minister kan rekenen op steun van de meerderheid van de Tweede Kamer en waarop is deze steun gebaseerd?

Maak gebruik van tekst 5 voor het beantwoorden van de vragen 9 en 10.

Lees tekst 5.

In het systeemmodel van de politieke besluitvorming speelt ook de omgeving van het politieke systeem een rol. In tekst 5 komt de omgeving aan de orde.

- 2p **9** Om welke omgeving gaat het in tekst 5 en welke betekenis heeft die voor de Nederlandse politieke besluitvorming in deze kwestie?

De politieke besluitvorming over het alcoholbeleid speelt zich af in verschillende bestuurslagen.

- 3p **10** Welke drie bestuurslagen herken je in tekst 5? Verwijs per bestuurslaag naar een zinsnede uit de tekst.

Lees tekst 6.

Je kunt een maatschappelijk probleem als het overmatige alcoholgebruik onder jongeren analyseren met behulp van de vier benaderingswijzen van maatschappijleer. Eén van de vier benaderingswijzen is de politiek-juridische benaderingswijze, waaraan vragen worden ontleend als: wat is het bestaande overheidsbeleid en welke voorstellen worden gedaan voor verandering daarvan. Tekst 1 noemt als een mogelijke aanpak het wetsvoorstel tot het verhogen van de leeftijdsgrens voor het gebruik van alcoholische drank naar 18 jaar.

Je kunt een maatschappelijk probleem ook op andere manieren analyseren. Naast de politiek-juridische zijn er nog drie andere benaderingswijzen.

- 4p **11** Noem die drie andere benaderingswijzen. Stel per benaderingswijze een relevante vraag over het probleem van alcoholgebruik onder jongeren en illustreer elke vraag met een citaat uit tekst 6.

Lees tekst 7 voor de vragen 12 en 13.

- 1p **12** Op grond van welk algemeen doel houdt de Europese Unie zich bezig met de accijnzen op bier en gedistilleerde dranken?

Het nemen van besluiten over verhoging van minimumaccijnzen is door de lidstaten overgedragen aan de Europese Unie.

- 2p **13** Welke taak van de Europese Commissie herken je in tekst 7? Noem ook een andere taak van de Europese Commissie.

Opgave 2 Criminaliteit: de identificatieplicht, zinvol?

tekst 8

Identificatieplicht zinloos?

- Personen die na 1 januari 2005 niet voldoen aan de identificatieplicht kunnen bij controle een boete van 50 euro krijgen. Jongeren van 14 tot 16
- 5 jaar betalen 25 euro bij geconstateerde overtreiding. Identiteitscontrole vindt plaats bij dreigend geweld, in uitgaansgebieden of in situaties waar ordeverstoringen dreigen, zoals bij
- 10 voetbalwedstrijden. De bijdrage van een identificatieplicht aan de criminaliteitsbeheersing (zoals de officiële term luidt) is zéér vatbaar voor discussie, aldus het commentaar
- 15 onlangs in deze krant. “De nieuwe bevoegdheid moest worden gered met het argument van de terreurbestrijding. Maar hoe controleert men een terrorist? De daders van de aanslagen
- 20 van 11 september 2001 zorgden er wel voor dat hun papieren in orde waren. Wie de last van de nieuwe identificatieplicht ondervindt, is de gewone burger.”
- (...)
- 25 In het voorstel voor identificatieplicht is het evenwicht tussen burger en overheid zoek, waarschuwde P.J. Hustinx, voorzitter van het College Bescherming Persoonsgegevens, al in
- 30 februari 2003 in deze krant. “(...) Strafbaarstelling van het niet nakomen van de identificatieplicht leidt tot een situatie waarin de overheid de burger naar believen als verdachte kan
- 35 bejegenen. De dagelijkse draagplicht en de toonplicht bij (algemene) controles zullen de relatie tussen burger en overheid op de proef stellen. (...)”

bron: www.nrc.nl, december 2004, Webcongres

tekst 9

Politie deelt ten onrechte bonnen uit

- Van onze verslaggever Jeroen Trommelen
- AMSTERDAM – De politie heeft de afgelopen vijftien maanden duizenden bekeuringen onterecht uitgeschreven op grond van de nieuwe wet op de identificatieplicht. (...)**
- 5 Volgens het Openbaar Ministerie heeft de politie vooral te makkelijk
- 10 bekeuringen uitgeschreven aan burgers die geen identiteitsbewijs bij zich hadden, maar van wie de identiteit wel bekend was.
- 15 Deels ging het waarschijnlijk om bekenden van de politie, zoals zwervers of bedelaars, en om personen die zich later op het bureau alsnog hebben gelegitimeerd. Volgens de wet is het doorgaans ‘niet opportuun’ om in zulke gevallen een bon te schrijven. (...).
- 20

bron: de Volkskrant van 12 mei 2006; <http://www.volkskrant.nl>

tekst 10

Toeval speelt rol bij ID-plicht

Burger moet nieuwe wet volgens minister Donner ‘tussen de oren krijgen’

- Van onze verslaggever Jeroen Trommelen
- AMSTERDAM – (...) ‘Bestrijding van criminaliteit en het doeltreffender maken van de rechtshandhaving.’
- 5 Dit was volgens minister Donner van Justitie het doel van de nieuwe wet op de uitgebreide identificatieplicht, waardoor elke Nederlander van 14 jaar
- 10 en ouder een identiteitskaart moet dragen. (...)
- 15 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding staan hoog op het wensenlijstje van de burger. De regering wil daarom voorlopig geen nieuwe discussie over het onderwerp. Pas in 2008 wordt de wet geëvalueerd. Dan zal blijken of de identificatieplicht uitpakt zoals de bedoeling is.
- 20 Ervaringen met de wet in de eerste vijftien maanden lijken op het tegendeel te wijzen. Op de criminaliteitsbestrijding in het algemeen heeft de identificatieplicht geen merkbare
- 25 invloed, erkent het Openbaar Ministerie. (...)
- 30 Op vragen van SP-Kamerlid De Wit heeft minister Donner laten weten dat het ‘dubbel’ bekeuren van kleine vergrijpen zijn volledige instemming heeft. De burger moet de nieuwe wet ‘tussen de oren’ krijgen. Daarvoor is het volgens hem nodig dat er geregeld wordt bekeurd. (...)
- 35 Misschien zit de wet de burger nog altijd niet tussen de oren. Ook is het mogelijk dat de identificatieplicht een tombola is geworden. Toeval speelt een belangrijke rol bij de vraag of iemand ook echt bekeurd wordt zonder
- 40 paspoort of ID-kaart, erkent de politie. Zo’n bekeuring is afhankelijk van de stemming van de betrokken politie-agent. (...)
- 45 Vooraf werd gevreesd dat allochtonen extra vaak om hun papieren zouden worden gevraagd. Cijfers die dit kunnen bevestigen of weerspreken, bestaan niet. Actiegroep Meldpunt

- 50 Misbruik Identificatieplicht, die de wet kritisch volgt, bespeurt echter een 'opvallende terughoudendheid' bij het aanspreken van allochtonen. Dat is te danken aan duidelijke instructies
- 55 hierover van de procureurs-generaal, denkt de actiegroep. Bij een duidelijk discriminerende werking zou de wet meteen in de prullenbak verdwijnen, aldus de actiegroep.

bron: de Volkskrant van 22 april 2006; <http://www.volkskrant.nl>

tekst 11

Identificatieplicht is vooral boetefuik

- Van onze verslaggever Jeroen Trommelen
- AMSTERDAM – De wet op de algemene identificatieplicht, die sinds
- 5 januari vorig jaar van kracht is, wordt vrijwel uitsluitend gebruikt als boete-verdubbelaar voor kleine delicten, zoals fietsen zonder licht en wild-
- 10 plassen. De wet treft met name bedelaars, zwervers en jongeren. Dit blijkt uit een evaluatie van de wet door *de Volkskrant*. De nieuwe wet was bedoeld om de veiligheid te
- 15 vergroten, de criminaliteit efficiënter aan te pakken en het terrorisme te bestrijden. Deze effecten lijken niet of nauwelijks behaald. Het Openbaar Ministerie zegt geen
- 20 voorbeelden te kennen van ernstige delicten die op grond van de nieuwe wet zijn voorkomen. (...)
- Jongeren worden vier keer zo vaak bekeurd wegens het niet kunnen tonen van een identiteitsbewijs als ouderen.
- 25 De aanleiding te bekeuren blijkt vrijwel altijd onbeduidend. Volgens Justitie bekeurde de politie het vaakst in combinatie met wildplassen en fietsen zonder licht. (...).
- 30 In Amsterdam wordt de top vijf gedomineerd door overtredingen van hangjongeren, zwervers en bedelaars. Het gaat dan vooral om softdrug-gebruik, bedelen, wildplassen en
- 35 slapen langs de weg.

bron: de Volkskrant van 22 april 2006; <http://www.volkskrant.nl>

Opgave 2 Criminaliteit: de identificatieplicht, zinvol?

Inleiding

De nieuwe Wet op de identificatieplicht is op 1 januari 2005 in werking getreden. Volgens voormalig minister van Justitie Donner zijn de doelen van de nieuwe wet bestrijding van criminaliteit en het doeltreffender maken van de rechtshandhaving. Critici vroegen zich af of deze wet wel een bijdrage zou leveren aan bestrijding van criminaliteit en terreur (tekst 8). In 2008 wordt de nieuwe wet geëvalueerd. In *de Volkskrant* van april en mei 2006 wordt alvast een eerste tussenstand opgemaakt (teksten 9 tot en met 11).

Lees tekst 8.

Een belangrijk uitgangspunt van het strafrecht is het legaliteitsbeginsel.

- 2p **14** Wat houdt dit beginsel in en geef een toepassing van dit beginsel aan de hand van tekst 8.

P.J. Hustinx, voorzitter van het College Bescherming Persoonsgegevens, heeft kritiek op het voorstel voor een identificatieplicht. In zijn kritiek gaat hij vooral in op de verhouding tussen de overheid / de staat en de burger. Voor de burger is de rechtsstaat van veel betekenis.

- 2p **15** Welke kerngedachte van de rechtsstaat komt volgens Hustinx in het gedrang?

Lees tekst 9.

In de tekst staat de volgende zinsnede: "Volgens de wet is het doorgaans 'niet opportuun' om in zulke gevallen een bon te schrijven." (regels 18-20). Deze zinsnede verwijst naar het opportuunheidsbeginsel.

- 2p **16** Wat houdt het opportuunheidsbeginsel in?

Afhankelijk van de aard van het delict spreken verschillende rechterlijke instanties recht. In een aantal gevallen heeft het OM bekeuringen in verband met de identificatieplicht voorgelegd aan de rechter.

- 2p **17** Aan welke rechterlijke instantie zal het OM een zaak over de identificatieplicht voorleggen en geef daarvoor de reden.

Tekst 9 beschrijft de handelwijze van het OM met betrekking tot de uitvoering van de wet op de identificatieplicht. Het vervolgen van strafbare feiten is één taak van het OM in het kader van het handhaven van de rechtsorde.

- 2p **18** Noem de twee andere taken van het OM.

Lees tekst 10.

Geldboete is de straf die in het kader van de Wet op de identificatieplicht kan worden opgelegd (zie regels 3-4 van tekst 8). Handhaving van de rechtsorde is één van de doelen die met de geldboete wordt beoogd.

- 2p **19** Leg uit welk ander doel de wetgever beoogt met een boete van 50 euro op het niet voldoen aan de identificatieplicht.

Maak gebruik van de teksten 10 en 11.

- 4p **20** Is er in de teksten 10 en 11 over de handhaving van de Wet op de identificatieplicht sprake van klassenjustitie?
Beschrijf op grond van de teksten 10 en 11 een argument voor het 'ja'-antwoord en een argument voor het 'nee'-antwoord.
Betrek in je antwoord een kenmerk van het begrip klassenjustitie.

“Pas in 2008 wordt de wet geëvalueerd.” (regels 16-17 in tekst 10.)

De Volkskrant heeft de wet na een jaar geëvalueerd. Zie tekst 11.

Politieke partijen zullen het wetsvoorstel vanuit hun visie beoordelen.

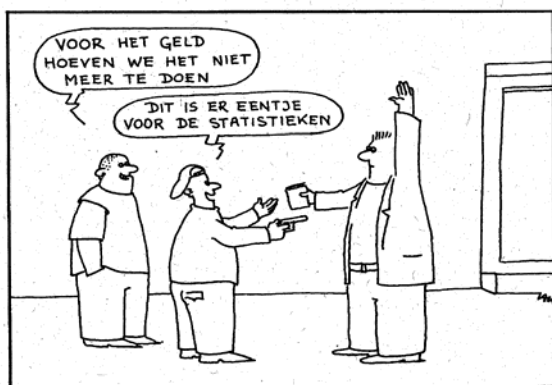
Linkse partijen als GroenLinks en SP hebben in 2005 tegen de wet op de identificatieplicht gestemd. De VVD stemde toen voor deze wet.

- 2p **21** Geef een argument waarom GroenLinks tegen deze wet heeft gestemd.
2p **22** Geef een argument waarom de VVD vóór deze wet heeft gestemd.

Opgave 3 Spotprent overval

spotprent 1

ZAK

Opgave 3 Spotprent overval

De volgende vier vragen hebben betrekking op spotprent 1.

Zie spotprent 1.

De spotprent is grappig bedoeld: de overvallers beroven iemand om 'opgenomen' te worden in de statistieken. Wanneer het delict in spotprent 1 in de statistieken voorkomt dan wordt dat aangegeven als 'portemonneediefstal met geweld'.

Er bestaan drie verschillende soorten statistieken op het terrein van de criminaliteit: politiestatistieken, statistieken gebaseerd op slachtofferenquêtes en statistieken gebaseerd op enquêtes onder daders.

- 1p **23** Geven de politiestatistieken een betrouwbaar beeld van het werkelijke aantal gepleegde portemonneediefstallen met geweld? Licht je antwoord toe.
- 1p **24** Geven de gegevens van slachtofferenquêtes een betrouwbaar beeld van het werkelijke aantal gepleegde portemonneediefstallen met geweld? Licht je antwoord toe.
- 1p **25** Geven de resultaten van enquêtes onder daders een betrouwbaar beeld van het werkelijke aantal gepleegde portemonneediefstallen met geweld? Licht je antwoord toe.

Slachtoffers van een misdrijf (hier een overval) kunnen proberen de schade die ze hebben geleden vergoed te krijgen en/of een vorm van hulp te krijgen.

- 2p **26** Noem een maatschappelijke instantie die aan slachtoffers schadevergoeding uitkeert en noem een instantie die een slachtoffer bijstaat om de immateriële schade te verwerken.

Opgave 4 Massamedia: zelfcensuur door TMF en MTV?

tekst 12

Het antwoord van de politiek moet volgens Kamerlid Dijsselbloem uit drie onderdelen bestaan: *(alleen onderdeel 1 en 2 zijn weergegeven.)*

- 1 Het belangrijkste dat moet gebeuren, is een veel bredere en ambitieuzere aanpak van opvoedingsondersteuning. De realiteit is dat er, zeker in de grote
- 5 steden, steeds meer eenoudergezinnen zijn, steeds meer gezinnen waarbij de ouders nauwelijks meer grip op hun kinderen hebben en gezinnen waarin seksualiteit een groot taboe is. De straatcultuur neemt het dan helemaal over van de thuiscultuur. Die nieuwe realiteit vraagt om bemoeizorg. Met eigen verantwoordelijkheid komen we er duidelijk niet.
- 10 2 Muziekzenders als TMF en MTV kunnen de discussie niet langer ontlopen. Zij zullen zich echt rekenschap moeten gaan geven van de effecten van de aanhoudende reeks muziekclips waarin dag en nacht pimps op een walgelijke en respectloze manier bitches als gebruiksvoorwerp behandelen. Jongeren die hiermee opgroeien, zeker wanneer een corrigerend kader van ouders of anderen
- 15 in de directe omgeving ontbreekt, krijgen een verwrongen beeld van seksualiteit en omgangsvormen met de andere sekse. De makers van deze muziekclips, maar ook de zenders dragen een maatschappelijke verantwoordelijkheid en moeten daarnaar handelen.(...).

bron: Homepage van het Tweede Kamerlid Jeroen Dijsselbloem (PvdA), november 2005

tekst 13

E-mail 1 van Willem Valkenburg, Voorst, 07-11-2005 18:55

Ik vind dat PvdA-Kamerlid Dijsselbloem met de verkeerde mensen gaat praten. TMF en MTV hebben toch niets met groepsverkrachtingen te maken. OK, in de clips zie je erotische neigingen, maar er is nooit sprake van een groeps-
5 verkrachting of wat daar ook op lijkt. Dijsselbloem moet de oorzaak ergens anders zoeken, bij de soort mensen die dit hebben gedaan, en die gasten hard aanpakken. (...)

E-mail 2 van Renol de Haan, Enschede, 12-11-2005, 15:22

Ik denk dat het goed is dat men eens gaat nadenken bij die muzikzenders. De moraal in deze clips wordt gepresenteerd als 'normaal'. Het is dan niet gek dat kinderen die in een achterstandssituatie zitten en die door hun ouders niet echt
5 opgevoed worden ook gaan denken dat dit normaal is. Het aanpakken van die kinderen zelf zoals door andere inzenders is voorgesteld, is achter de feiten aanlopen. Het zelfreguleren door TMF en MTV is een vorm van preventief handelen. Al moet er natuurlijk niet alleen hier naar gekeken worden maar ook naar de wijken waarin dit soort uitpattingen voor-
10 komen. Risicogroepen moeten sneller worden gesignaleerd en er moet een soort (sociaal) vangnet komen waarin deze kinderen die niet door hun ouders worden opgevoed, toch opgevoed worden. Als het alleen bij het niet uitzenden van deze clips blijft, lost het probleem zich niet op. Het is een medehulpmiddel dat in samenhang met andere maatregelen zeker effect kan hebben. Maar als
15 dit het enige is, dan zal er niks veranderen.

bron: <http://www.cgi.nrc.nl/>, november 2005

Opgave 4 Massamedia: zelfcensuur door TMF en MTV?

Bij deze opgave horen de teksten 12 en 13 uit het bronnenboekje.

Inleiding

“De zoveelste groepsverkrachting, in Rotterdam dit keer, was voor het PvdA-Kamerlid Dijsselbloem aanleiding om met TMF en MTV te gaan praten over sommige clips die zij uitzenden. Dijsselbloem bedoelt de clips waarin vrouwen (‘bitches’) door stoere mannen (‘pimps’) als gebruiksvoorwerp worden behandeld. Daardoor gaan jongens denken dat je met meisjes kunt doen wat je wilt, volgens Dijsselbloem. Hij spreekt de popzenders aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Hij vraagt om zelfcensuur. Een goede actie?” (Redactie *NRC Handelsblad* in *NRC.nl*, 7 november 2005)

Het Tweede Kamerlid Dijsselbloem (PvdA) vindt dat de politiek maatregelen moet nemen. Zijn standpunten zijn te lezen in tekst 12, overgenomen van zijn website. In tekst 13 geven twee bezoekers van de website van *NRC Handelsblad* hun reactie op de actie van Dijsselbloem.

Lees de regels 1 tot en met 9 van tekst 12.

In de tekst wordt gesproken van een ‘straatcultuur’ en een ‘thuiscultuur’. De straatcultuur is op te vatten als een subcultuur in de Nederlandse samenleving.

- 2p **27** Geef een beschrijving van het begrip subcultuur.

Lees de regels 10 tot en met 18 van tekst 12.

Eén van de theorieën met betrekking tot de invloed van de televisie is de cultivatietheorie.

- 3p **28** Welke invloed heeft televisie op houdingen en gedrag van jongeren volgens de cultivatietheorie?

Het PvdA-Kamerlid Jeroen Dijsselbloem wilde dat het toenmalige kabinet-Balkenende II (CDA, VVD en D66) meer geld zou uittrekken voor de ondersteuning van ouders die moeite hebben met de opvoeding van hun kinderen. Dijsselbloem verwachtte steun te krijgen van in ieder geval het CDA en de kleine christelijke partijen.

- 2p **29** Noem twee uitgangspunten van die partijen waarvan Dijsselbloem de verwachting had dat hij zou worden gesteund.

Dijsselbloem zegt “die nieuwe realiteit vraagt om bemoeizorg” (regel 8 van tekst 12). Maar hij spreekt niet van het censureren van de muziekclips, die hij bekritiseert.

1p **30** Met welk grondrecht staat censureren door de overheid op gespannen voet?

In een aantal gevallen kan de overheid personen en organisaties vervolgen op grond van uitlatingen die zij in het openbaar doen.

2p **31** Om welke uitlatingen gaat het dan? Geef er twee.

Dijsselbloem spreekt de zenders aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. De media – ook de muziekzenders TMF en MTV – vervullen een aantal maatschappelijke functies.

3p **32** Op welke maatschappelijke functie van de media heeft de kritiek van Dijsselbloem op de muziekclips van TMF en MTV betrekking? Licht je antwoord toe.

Maak gebruik van tekst 13.

NRC Handelsblad heeft een weblog ingesteld waarop men zijn mening kan geven over de oproep van Dijsselbloem aan TMF en MTV om zich rekenschap te geven van de effecten van bepaalde muziekclips. In tekst 13 staan twee reacties op deze weblog. Deze e-mails op de weblog van *NRC Handelsblad* maken deel uit van een communicatieproces. In dit communicatieproces zijn de volgende begrippen te onderscheiden: boodschap, feedback, medium, ontvanger en zender.

Een voorbeeld van een ‘boodschap’ is: de oproep van *NRC Handelsblad* om je mening te geven over de uitgezonden muziekclips van TMF en MTV.

4p **33** Geef nu voor de vier andere begrippen (feedback, het medium, de ontvanger en de zender) elk een voorbeeld.

Renol de Haan (e-mail 2 in tekst 13) is kritisch ten opzichte van de muziekzenders TMF en MTV. Deze kunnen een slechte invloed uitoefenen. Ook is hij van mening dat de fouten niet bij de media alleen gezocht moeten worden. Hij benadrukt het belang van een goede opvoeding thuis.

3p **34** Leg uit dat een ‘goede opvoeding thuis’ van belang is bij het al dan niet kijken naar dit soort muziekprogramma’s. Gebruik hiervoor de begrippen selectieve perceptie en referentiekader.

Opgave 5 Massamedia: lezen jongeren nog kranten?

tekst 14

Kranten, het gaat om kwaliteit

De oplages van de meeste kranten dalen al jaren. Jonge mensen lezen ze minder, op winstgerichte participatie-
maatschappijen kopen ze op en dan is
5 er de invloed van media-adviseurs. De redactie moet diep door de knieën om iedereen te bereiken, vooral jongeren, die niet geïnteresseerd zijn in lange verhalen met moeilijke woorden. Men
10 zapt en leest fragmentarisch, dus geen achtergronden en andere ballast alsjeblieft. Ontlezing is gefixeerd: jong niet geleerd, oud niet gedaan. De
15 nieuwe journalistiek lijkt minder om kwaliteit te draaien dan om assertieve meningen en het mengen van emotie en nieuws. Zo luidt het sombere verhaal.

Er zijn feiten en ontwikkelingen die dit
20 verhaal nuanceren. Neem de Amerikaanse uitgever McClatchy, een keten van regionale kranten waaronder de Star Tribune in Minneapolis (oplage 637.000, de 14de krant van de VS) en
25 de Sacramento Bee (332.000). De totale oplage van McClatchy is de afgelopen twintig jaar voortdurend

gestegen met navenante bedrijfsresultaten. Hoe kan dat? De president van het bedrijf, Gary Pruitt, in de
30 aandeelhoudersvergadering van 2005: “De hoeksteen van onze strategie is kwaliteitsjournalistiek.”

(...)

In Nederland is het bereik van de
35 dagbladen volgens het tijdsbestedingsonderzoek van het SCP in de groep 12-19 jaar slechts 21 procent (2000). Maar de NOM Printmonitor (2002-2004) becijfert het bereik onder 13-24-
40 jarigen op 62 procent (inclusief de gratis Spits en Metro).

Volgens de Dagblad Monitor 2005 zegt
45 40 procent van de jongeren zeker later een krant te willen gaan lezen, 45 procent waarschijnlijk.

De conclusies dat sprake is van
groeibende desinteresse voor diepgang en dat versimpeling noodzakelijk is, zijn voorbarig. Een alternatieve ver-
50 klaring is dat tijdgebrek een grotere rol speelt dan desinteresse en dat jonge mensen minder bereid zijn te betalen voor het nieuws, omdat dat niet meer hoeft. (...).

*bron: Arjen Rienks, NRC Handelsblad, 8 mei 2006 (sterk verkort)
Arjen Rienks is freelance journalist en beleidsonderzoeker*

Opgave 5 Massamedia: lezen jongeren nog kranten?

Inleiding

Zijn betaalde kranten tot de ondergang gedoemd? En kunnen jongeren voor niet-gratis kranten met diepgang geen belangstelling meer opbrengen? De journalist Arjen Rienks ziet kansen (tekst 14).

Lees de regels 1 tot en met 18 van tekst 14.

Rienks schetst een somber beeld van de krantenjournalistiek.

1p **35** Welke ontwikkeling is te herkennen in deze regels?

- A commercialisering
- B digitalisering
- C internationalisering
- D ontzuiling

“De redactie moet diep door de knieën om iedereen te bereiken,” (regels 5-7). Je kunt dan de vraag stellen of de onafhankelijkheid van de redactie tegenover de directie voldoende wordt beschermd.

1p **36** Hoe wordt in Nederland de onafhankelijkheid van krantenredacties beschermd?

1p **37** Waarvoor is de redactie verantwoordelijk en waarvoor de directie?

Lees de regels 19 tot en met 33 van tekst 14.

Rienks citeert de woorden van de president van het Amerikaanse krantenbedrijf McClatchy. Deze heeft het over ‘kwaliteitsjournalistiek’ (regel 33).

3p **38** Noem drie kenmerken van kwaliteitsjournalistiek.

Lees de regels 34-54.

“... zegt 40 procent van de jongeren zeker later een krant te willen gaan lezen, 45 procent waarschijnlijk.” (regels 42-45)

Stelling: Het is belangrijk dat aankomende burgers regelmatig één of meer kwaliteitskranten lezen.

2p **39** Geef argumenten vóór deze stelling vanuit:

- de betekenis van kwaliteitskranten voor de democratische besluitvorming;
- de betekenis van kwaliteitskranten voor sociale cohesie.

Geef voor elke betekenis één argument.